

1.3 Tekstkunde

1.3.1 Textuologie

‘Textus’ in het Latijn is “al wat ineen gevoegd is” zoals b.v. een weefsel, een gebinte, een gebouw. ‘Textuologie’ is het ter sprake brengen van tekst, tekstkunde.

Tekst. Al wat een logisch verantwoorde tekst is, is samenvatbaar in een begripsinhoud. Zo gezien is de tekst één lange term die de inhoud verwoordt. De inhoud en de omvang is, indien deze logisch verantwoord is, in de titel boven de tekst samengevat.

Bibl. st.: H.L Marrou, *Histoire de l'éducation dans l'antiquité*, Paris, 1948, 239. Leerlingen luisterden eerst naar een verhaal (‘muthos’, ‘epangelia’; Lat.: narratio). Daarvan moesten zij een logisch verantwoord verslag maken, eigenlijk een ‘parafraasis’, parafraze, d.i. herschrijving, liefst met enkele eigen woorden, die de structuur aanduiden.

Algoritme. Waarop let men wanneer men logisch parafraseert? Op de uitwerking van een op het eerste gezicht simpel algoritme dat twee wezenlijke stappen omvat. Wij geven nu een paradigma zo, dat men in en doorheen dit paradigma het algemene begrip “logische parafraze” goed voor de geest krijgt.

Tekst. (1) Steekproef uit de begripsomvang. “Een jongen die zijn vader vermoord had en die de wetgeving inzake vadermoord vreesde, vluchtte de woestijn in. Terwijl hij doorheen het gebergte trok, werd hij door een leeuw achternagezet. Met die leeuw op zijn hielen klom hij in een boom. Daarop zag hij een ‘draak’ (opm.: slang) in de richting van zijn boom snellen om er misschien ook in te klimmen. (...). Terwijl hij voor de draak op de vlucht was, deed hij een val”. (2) Definitie van de begripsinhoud. “De booswicht ontsnapt niet aan een godheid: De godheid zal de booswicht een oordeel doen ondergaan”. Opm.: de tussen aanhalingstekens aangehaalde woorden zijn volgens de toelichting van Marrou uit het geheugen aangehaalde woorden.

Begrippenlogisch. De tekst illustreert de begrippenlogica.

1. Begripsinhoud. Deze komt naar boven in wat de traditionele tekstkunde (literatologie, literatuurkunde) “de zedenles” heet. Hier: “De godheid zal de booswicht een oordeel doen ondergaan”. Opm.: Het ‘godsoordeel’ is een vast bestanddeel van vele vroegere religies. Hier: de leeuw en de draak zijn binnen die axiomatic geen toevallen maar ingrepen in het aardse leven van een of andere godheid die een geschonden ethische orde op die wijze herstelt (en dus stuurkundige (cybernetische) ingrepen zijn).

2. Begripsomvang. De inhoud van die ‘zedenes’ - de stelling of ‘thesis’ die in de parafraze verwoord en geïllustreerd wordt - slaat op alle gevallen van godsoordeel. Het verhaal beperkt zich echter - om teksteconomische redenen - tot juist één steekproef uit de hele verzameling van godsoordelen.

Regel. Zonder de steekproef uit de omvang is de loutere inhoud levenloos. Zonder de uitdrukkelijk verwoorde inhoud is de steekproef te ‘anekdotisch’. Een ‘anekdote’ is, logisch gedefinieerd althans, een steekproef uit een hele geschiedenis zonder enige zin voor de logische draadwijdte (in de ‘zedenes’ of algemene begripsinhoud die het illustreert, verwoordt) ervan.

Een logische parafraze - net als ieder logisch verhaal - houdt rekening met het algoritme in twee stappen. Men wil sedert de zeventiger jaren de kinderen leren ‘filosoferen’ aan de hand van verhalen waarop zij logisch ingaan. Indien het tweeledig algoritme, in het verhaal zelf en in de verwerking door de leerkracht en de kinderen, tot zijn recht komt, zal men tot “filosofie voor kinderen” komen want dan zal de toegepaste logica erin daarvoor zorgen.

1. 3. 2 Thematiek

Bibl. st.: O. Willmann, *Abriss der Philosophie*, Wien, 1959-5, 10/12. De middeleeuwen onderscheidden een meervoud van tekstthema’s. Twee vooropstellingen. Men kan niet zomaar op een onderwerp vallen zonder enige regel inzake tekstopstellen.

1. Ieder thema is een begrip, d.i. een inhoud en een omvang. De eerste reflex is dan ook het zoeken van de definitie van die inhoud en het kiezen van minstens één exemplaar uit de omvang.

2. Ieder thema is op zich een “materieel object”, d.i. een gegeven voor iedere duiding, dat echter voor een meervoud van “formeel objecten” (perspectieven, gezichtspunten) vatbaar is. De tweede reflex is dan ook het vatten van het ongeduide gegeven en nagaan of er in het gevraagde ofwel geen formeel object opgegeven is ofwel één of meerdere.

1. Juist één term. “Quaestiones simplices de uno vocabulo” (“Eenvoudige opgaven betreffende één woord”). Zo: ‘Het meisje’ of ‘Arbeid’. In de loutere titel is geen enkel formeel object merkbaar. Gevolg: de uitwerking van zo’n thema is, in beginsel, encyclopedisch en wel in de volgende zin: de begripsinhoud alsook alle exemplaren (distributieve omvang) en het geheel dat zij uitmaken (collectieve omvang) zouden moeten ter sprake gebracht worden. Wat een oeverloze uiteenzetting zou worden. Opm.: Wanneer zo’n ‘oeverloos’ thema

voorgelegd wordt, betekent dit zo goed als altijd dat men de definitie van de begripsinhoud verwacht met steekproeven (inductieve methode) uit de distributieve of collectieve omvang. Waarom ook de collectieve omvang? Omdat meisjes niet enkel exemplaren van een verzameling zijn maar ook ‘leden’ van een eigen samenhang die men “de wereld van de meisjes” zou kunnen heten. Evenzo voor het thema ‘arbeid’. Er zijn exemplaren van de arbeid en er is “de wereld van de arbeid”.

2. Een betrekking. Wij voegen dit type van thema toe aan wat Willmann terzake zegt. Zo: “Het meisje en de jongen” of “Arbeid en economie”. Hier wordt één formeel object aangegeven, nl. de betrekking. Het oeverloze van vorig thema is sterk ingeperkt. Doch opgelet: niet twee opstellen worden gevraagd maar wel een definitie van beide termen van het thema en vooral van de betrekking tussen beide: het meisje in haar betrekking tot de jongen en de arbeid in zijn betrekking tot de economie.

3. Een oordeel. “Quaestiones coniunctae de propositione aliqua” (“Samengestelde opgaven omtrent een oordeel”). Zo: “Meisjes hebben steevast eigen problemen” of “Arbeid kan een lust zijn maar is ook een last”. Het formeel object is dus: “het hebben van eigen problemen” of “het lustvolle maar ook het lastige”.

4. Een hele tekst. Ook dit type van thema voegen wij aan Willmann’s uiteenzetting toe. De taak is dan de tekst in zijn begripsinhoud te vatten (met gebeurlijke steekproeven uit de distributieve of collectieve omvang). Wat samenvatten behelst. Voor de rest geldt wat hierboven gezegd werd inzake formele objecten.

Pas indien tekstvorming logisch opgevat wordt, is zij ook logisch verantwoord en wordt zij geen emotionele of andere niet-logische aangelegenheid.

Dit onderdeel samengevat: Een logisch verantwoorde tekst kent een begripsinhoud én een begripsomvang. Het thema kan slaan op juist één term, op een betrekking of een oordeel. Ook van een hele tekst kan de opdracht zijn de begripsinhoud, gebeurlijk met de distributieve of collectieve, omvang te vatten.

Personenregister